

Ítélet a népbiztosok bűnperében

Agoston, Bokányi, Haubrich és Vántus népbiztosokat köléthalálra ítélte a bíróság

Hat népbiztos: Bajáki, Dovcsák, Kalmár, Kelen, Nyisztor és Szabados életfogytiglani fegyházbüntetést kapott

— Az „Új Nemzedék” tudósítójától. —

Julius 5-én, pontosan százhetvennégy nappal ezelőtt kezdte el tárgyalni a bíróság az itt rekedt népbiztosok bűnperét. Talán nagyon is közönségesen megszokottan és szürkén hangzik, mikor csak a bűnerről beszélünk, holott nem is ezen van a hangsúly. Az elvérzett, kifosztott, porig megalázott keresztrefeszített magyar nemzetnek valóban nem elégtétel az, ha a volt népbiztos elvtársak egyikét-másikat gyilkosságban és csak abban, pénzhamisításban és nem másban lázadásban vagy éppen felségsértésben találják bűnösnek. Vitatkozhatnak ezen a büntetőjogászok, nyilatkozhatnak el-lene, vagy mellette, az igazi vád még sem ez, hanem az a rettenetes átok, mely milliók ajkáról fakadt a szörnyűséges megpróbáltatás nyomán.

Magyarország megrontását nem lehet a közönséges bűnper kereteibe beleszorítani. Ez érzett ki a közbírák képviselő főügyész szavai-ból is, mikor vádbeszéde során hangsúlyozta, hogy a büntető törvény néhol régies formulái nem illeken egy modern bűnözésre, mintha rászabták volna. Ezt maguk a vádlottak is nagy-on jól tudták. Ép ezért védekezésük gerince sohasem a mindennapos bűncselekmények el-leni tiltakozás volt, hanem politikai szereplé-süknek lehető rokonszenves beállítása törté-nelmi pózban, az akkori események görög-tüzes megvilágításával.

A félesztendő tárgyalás alatt a nagy pör bővelkedett a szomorú érdekességben. Már az első főtárgyalási napon külön szenzációval szolgáltak a védők felszólalásai. Blauner Mór, az egyik védő „Moszkva felett ragyogó csillag bágyadt fényéről” zengett lírai hangulatban. Utána az őszi rózsás idő legkomolyabb férfia, Nagy György ezuttal mint védő kívánta vissza a „szívtárványos októberi forradalom” ideáljait. Majd pár hét múlva kiderült az is, hogy a bécsi kommunisták pénze az az eszményi-alap, amely íhletet adott egyes védőknek a költői mondatok megszerkesztésére. Az ügyész leleplezése után a védők sértődötten vonultak vissza és bejárta az egész világot a hír, hogy a népbiztosoknak nem enged meg a magyar bíróság a védekezést.

A nagy per nyugodt tárgyalási mederbe csak akkor terelődött, amikor a bíróság a népbiztosok mellé valóban védőket rendelt és nem alkalmi szónokokat. Körülbelül egy hónapja mulott, hogy a bíróság befejezte a bizonyító eljárást, majd a legteltesebb elfogulatlansággal tág teret engedett a vádlottak felszólalásának. Tíz napig tartottak a perbeszédék, melyek után a bíróság ítélethozatal végett tanácskozássra vonult vissza. Egy hónapig tartott a bíróság tanácskozása és ebben semmi csodálni való nincs, ha fogalmunk van a per hatalmas anyag-gáról s tekintetbe vesszük az ítélet megokolá-sának csak technikai részét is. A bíróság óriási munkát végzett, míg elérkezett a mai naphoz, mikor ítéletet mond az egyébként jelentéktelen kalandorok felett, kik két kézzel lopták, rabol-ták egykor, történetünk legsötétebb idejében, a nemzet erkölcsi és anyagi javait.

*

Egy nagy történelmi tragédia utolsó, megrázó jelenete játszódott le ma reggel az esküdtzék kis tárgyalótermében: kihirdették a népbiztosok pörében az ítéletet, mely sze-rint négyet közülük halálra ítélték, a többire

pedig életfogytiglan való fegyházbüntetést szabtak.

A pör — az új magyar történelem e nagy pöre — fél évig tartott, a közönség napról-napra olvashatta a tárgyalásokat és értesül-hetett minden mozzanatról. Ma reggel a Markó-utcában mégis mozgalmas volt az élet. Sokan álldogáltak a járdán már a korai órák-ban, a szürke és sáros téli reggelen és az íté-lethozatalra vártak. Zöld tollas csendőrök ór-ködték minden ajtónál és kapunál, szuronyos puskával, csak az mehetett be, akinek névre szóló igazolványa volt és személyazonosságát is tudta igazolni.

A terem, ahol kihirdették az ítéletet, ki-csiny. Néhány villamoslámpa ég, mert még

STOCKER elnök

sötét van, sötét, barátságtalan reggel. Nyolc óra után pár perccel vezeték föl a vádlottakat, akik leülnek a vádlottak padjára s azonnal közrefogja őket két szuronyos csendőr. Agoston Péter, az egykori jogakadémiai tanár, téli kabátban, frissen borotváltan lép be s a jobb-oldali hátsó padban helyezkedik el, mellette van Haubrich József, aki a tárgyalás meg-nyitása előtt hátra-hátra tekintet és nézi a padsorokban levő közönséget. Előttük ül Vántus Károly, sápadtnak és fáradtnak lát-szik. Nyisztor György és Kelen (Klein) József az első padban foglal helyet, mögöttük Bajáki Ferenc és Bokányi Dezső. Oldalt, az elnöki emelvényhez közel, Kalmár (Kohn) Henrik és Dovcsák Antal népbiztos. Csak Szabados Sán-dor hiányzik még, aki súlyos tüdőbeteg és most a gyűjtőfogház kórházában ápolják. 9 óra előtt mégis megérkezik, két csendőr kíséretében. Ára fakó, haja megnőtt a fogság-ban. Egyik vádlotttársa fejbőlintással üdvözl-i, kérdezi tőle, hogy van, mire Szabados moso-lyogva int, hogy jobban. Aztán ő is leül a padra, a csendőrök közé.

A termen a nagy napok izgalma fut végig. Mindenki be akar jönni, az ajtó előtt óriás a tolongás, szóváltások lármája hallszik. Egyik-másik népbiztos pár szót vált a csendőrrel. Agoston Közönségesen a menzétet nézi. Jogá-szok, magasrangu katonák, hírlapírók vannak a teremben, de ott látjuk Nagy Györgyöt is, a népbiztosok egykori védőjét. Rajzolók áll-nak jobbról és balról is, rajztömbbel, kihegye-zett ceruzákkal, a hírlapok riporterei, kik a vádlottakat rajzolják s méricskélnek, sikerült-e az arckép? Vihar Béla, a parlamenti gyors-íróda főnöke az elnöki emelvény előtt ül, ő veszi majd föl az ülés jegyzőkönyvét. 9 órakor megjelenik Moldoványi és Strache ügyész, mindketten az ügyészi emelvényen foglalnak

helyet. Minden perc izgatott várakozásban mu-lik el. Vajjon milyen lesz az ítélet? Mindenki ezt találgatja.

9 óra 10 perckor nyílik a hátsó ajtó és Stocker Antal kuriai bíró vezetésével bevonul a bíróság. A közönség feláll, csendes moraj fut végig a termen, mint nagy pillanatok előtt, mert mindenki érzi, hogy itt most történelmet — világtörténelmet — él át.

— Az ülést megnyitom, — mondja az elnök és aztán kissé emeltebb hangon így szól:

— Kihirdetem a budapesti királyi törvény-szék ítéletét a népbiztosok ügyében.

Erre a hallgatóság feláll. A népbiztosok is egyszerre felálltak, a csendőrök is, hallatszott, amint a szuronyok megcsörrentek.

— A magyar állam nevében... olvassa az elnök.

Aztán int a hallgatóságnak, hogy leülhet. Stocker Antal érthető, erős, de színezetlen hangon olvassa az ítéletet, melynek felolvasása több mint egy óráig tartott. Eleinte általános zaj volt a teremben, mert sokan nem kaptak helyet, aztán a hallgatóság feszült figyelemmel kísérte az elnök minden szavát, aki a népbizto-sok által elkövetett bűnöket részletezte. A bíróság

Agoston Pétert, Bokányi Dezsőt, Haubrich Józsefet és Vántus Károlyt bűnösnek találta 94 napon át tartó nyilvános főtárgyalás után többrendbeli gyilkosságban, mint felbújtókat, felségsértésben és folytatólagosan elkövetett pénzhamisításban, amiértis őket

halálra ítélte.

Néma csendben hallgatta a közönség az ítéletet, a második padban azonban egy idősebb ur, aki Agoston Péter hozzátartozója volt, han-gosan sírva fakadt.

Bajáki Ferencet, Dovcsák Antalt, Nyisztor Györgyöt, Kalmár-Kohn Henriket, Freystadt-Szabados Sándort és Kelen-Klein Józsefet életfogytig tartó fegyházra ítélte a bíróság.

A törvényszék folyosóján a népbiztosok fe-lesegei várakoztak az ítélet kihirdetésére. Ott volt Bokányi Dezső és Kalmár Henrik fele-sege, akik sírva panaszkodtak, hogy a főbü-nösök elmenekültek és most nekik kell bűn-hódniuk. Egy ablaknál állott fekete paraszt-kendőben Nyisztor György felesége is, kisírt arccal.

A tárgyalás lefolyásáról alábbi tudósítá-sunk számol be:

A mai főtárgyalás

A bíróság Stocker Antal kuriai bíró elnök ve-zetésével kilenc óra után néhány perccel vonult be a terembe. Pár pillanattal azután az elnök általános zajban nyitotta meg a főtárgyalást.

Elnök: A magyar állam nevében! A budapesti kir. büntetőtörvényszék felségsértés és egyéb bűn-tettek elkövetésével vádolt Vántus Károly és társai ügyében a gyorsított eljárás szabályai szerint 97 napon át tartott főtárgyalás alapján a vád és a vé-delem meghallgatása után a következő ítéletet hozta:

1. A letartóztatásban lévő Vántus Károly 41 éves, református vallású, nős, ácsmester, az építőmunkásszövetség szakszervezeti titkára.
2. Haubrich József 38 éves, római katolikus, nős, vasmunkás és a kerületi munkásbizto-sító tisztviselője volt.
3. Bokányi Dezső 49 éves, római katolikus vallású, nős, munkásbiztosítópénztári tiszt-viselő.
4. Bajáki Ferenc 37 éves, római katolikus vallású, nős, műlakatossegéd és szakszer-vezési titkár.
5. Dovcsák József 41 éves, római katolikus, nős, vasesztérgályos, munkásbiztosítópénz-tári tisztviselő, 1908 óta a vas- és fém-mun-kások szövetségének elnöke.